

KONGRES ZBDS 2015

UPRAVLJANJE ZNANJA V KNJIŽNICAH

Na kongresu ZBDS (Zveza bibliotekarskih društev Slovenije) 2015, ki je potekal od 21. do 23. septembra 2015 v Mariboru (Hotel City), je bilo v ospredje postavljeno znanje. Povabljeni predavatelji so svoja razmišljanja podajali pod enotnim naslovom "Upravljanje znanja v knjižnicah". Upravljanje znanje pomeni zajemati, organizirati in obnavljati informacije, ki se jih dalje raziskuje, uporablja, izmenjuje in deli med sabo, pri čemer je ključna vloga knjižnice, da znanje deli z uporabniki. Na kongresu so razglabljali in razmišljali tudi o nabavni politiki, obdelavi in predstavitvi vsebin knjižničnega gradiva, zlasti e-virov, o ovirah pri dostopu do znanja, o izobraževanju knjižničarjev, o približevanju znanja ranljivim skupinam in še o čem.

Po otvoritvi kongresa ZBDS in pozdravnih nagovorih je imela prvo predavanje osrednja gostja srečanja Sinikka Sipilä, od 2013 do 2015 predsednica združenja IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions). V predavanju z naslovom *The evolving roles of libraries in the digital age (Spreminjajoče se vloge knjižnice v digitalni dobi)* je govorila o povezavi med močnimi knjižnicami in močno družbo ter osvetlila različne aktualne vsebine IFLA. IFLA je oblikovala dokument *IFLA Trend Report (Iflino poročilo o trendih)* v pomoč knjižnicam, da bi le-te lahko še naprej igrale osrednjo vlogo pri zagotavljanju dostopa do informacij in idej v informacijski družbi in družbi nasploh. To poročilo je izbor virov, ki knjižničarjem pomagajo razumeti, kakšno je njihovo mesto v spreminjajoči se družbi. Poročilo identificira pet smeri razvoja knjižnic. To so: informacijska družba, dostop do izobraževanja, zasebnost, vloga v civilni družbi in spreminjanje. IFLA Sekcija za upravljanje znanja poskuša zagotoviti teoretično in praktično znanje na področju upravljanja znanja, kar je povezano npr. z izmenjavo znanja, izboljšanimi ukrepi ter večjo usmerjenostjo k vrednotam, in ne samo k storitvam. Prav tako Sekcija za upravljanje znanja podpira izvajanje kulture upravljanja znanja v knjižnicah in informacijskih okoljih.

Sledili sta predavanji dobitnikov Čopovih diplom za leto 2014. Simona Resman (Mestna knjižnica Ljubljana) je imela predavanje z naslovom *Podobe moje knjižnice*, predavanje mag. Zorana Krstulovića (Narodna in univerzitetna knjižnica) pa je imelo naslov *Preoblikovanje ali preobrazba knjižnice? Dileme digitalne dobe*. Obe predavanji sta bili

takoj na začetku srečanja, saj so s tem v letu, ko praznujemo obletnico strokovnega etičnega kodeksa, želeli poudariti, da Čopova diploma pomeni več kot le strokovno potrditev. Za ZBDS je to nagrada za življenjsko strokovno delo in udeležanje najvišjih etičnih načel. Simona Resman je spregovorila o izkušnjah, ki jih je pridobila pri svojem tridesetletnem delu v knjižnici. Povedala je, kako se je kot knjižničarka v teh letih spreminjala in kako se je spreminjala njena knjižnica. Mag. Zoran Krstulović pa je spregovoril o razvoju digitalne knjižnice in o medsebojnem odnosu digitalne in klasične knjižnice. Hkrati ob prizadevanjih za razvoj klasične knjižnice je treba krepiti tudi digitalno knjižnico v okviru razvoja knjižnične javne službe na spletu na ravni celotnega knjižničnega sistema. To pomeni, da mora digitalna knjižnica še naprej ostati dejavnost znotraj uveljavljene strukture knjižničnega sistema in da se bo njena dejavnost z morebitno institucionalizacijo v prihodnosti okrepila. V razvojnem pogledu knjižnic bi bila na državni ravni nujno potrebna priprava skupnih strokovnih osnov in načrta koordiniranega razvoja knjižnične javne službe na spletu in digitalne knjižnice.

Davor Šoštarič (Institut informacijskih znanosti) se je v predavanju *Ali lahko znanje ukalupimo?* spraševal prav to. Vsepovsod se srečujemo z nekakšnimi klasifikacijami vseh vrst. Že od samega začetka (rodovni spomin, okolica, izobraževalni sistem ...) nam z navidezno sistematičnim urejanjem, zlaganjem in etiketiranjem vsiljujejo idilično sliko univerzalnega reda. Vendar je svet okoli nas drugačen: živimo v meglici stohastičnih procesov in zato se nujno pojavijo konflikti med objekti in povezavami do lično urejenih škatlic. Kakšen je odgovor na naslovno vprašanje? Okolice, izkušnje in čredni nagon odgovarjajo pritrtilno, medtem ko kritična uporniška duša v nas, če le še ni zatrta, vprije "Ne!" Predavatelj je predstavitev končal z besedami: "Upam, da slišimo ta glas!"

Dr. Danijela Brečko (Planet GV) je v predavanju *Razprostrimo krila – tehnike in orodja za upravljanje in izmenjavo znanja* predstavila teoretični okvir znanja in upravljanje znanja. Na koncu predavanja je predstavila tehnike in orodja za upravljanje in izmenjavo znanja. Povedala je, da bodo preživeli tiste organizacije in tisti posamezniki, ki se bodo učili, kako hitreje in pametneje upravljati svoje znanje. V

predavanju je vzela pod drobnogled organizacije in način njihovega učenja oz. akumulacije ter upravljanja znanja. Skušala je odgovoriti na tri temeljna vprašanja v zvezi z upravljanjem znanja: Zakaj je danes treba upravljati znanje? Kaj obsega upravljanje znanja? Kako učinkovito upravljati znanje v organizaciji?

V predavanju *Prilagajanje procesov v visokošolskih knjižnicah za učinkovit pretok znanja: primer UKM* je dr. Zdenka Petermanec (Univerzitetna knjižnica Maribor) predstavila spreminjajočo se vlogo visokošolskih knjižnic pri pretoku znanja ter razloge za spremembe, razvojne trende v visokošolskem knjižničarstvu in nove naloge, izzive in pogoje za uspešnost in učinkovitost visokošolskih knjižnic. Opisala je, kako Univerzitetna knjižnica Maribor kot visokošolska knjižnica v praksi sledi teoretičnim razvojnim načelom.

Predstavnika EBSCO, Jan Luprich in Claus Wolf, sta v svojem predavanju *EBSCO Discovery Service – Next Level of Scientific Research & Library Success (EBSCO Discovery Service – višja stopnja znanstvenega raziskovanja in uspeh knjižnic)* predstavila orodje za odkrivanje informacij EBSCO Discovery Service (EDS), ki združuje najboljše vsebinsko zbirko – vključno z vrhunskim indeksiranjem, ki odlikuje najpomembnejše indekse (PsycINFO, Econlit, FSTA, CAB Abstracts, HeinONLINE itn.), z najprestižnejšimi polnimi besedili (revijami, podatkovnimi zbirkami, e-knjigami) in celotnimi knjižničnimi zbirkami (katalogi, repozitoriji). Povedala sta, da prehaja raziskovanje z uporabo EDS na višjo stopnjo, ker odlično kombinira vsebine in tehnologije ter upošteva vse kritične elemente v raziskovalnem procesu. Pravo akademsko raziskovalno izkušnjo z EDS trenutno dokazuje 8.200 naročnikov po vsem svetu; med njimi so MIT – Massachusetts Institute of Technology, California Institute of Technology (Caltech) in tudi knjižnice v Sloveniji.

Mag. Petruša Miholič (Univerzitetna knjižnica Univerze na Primorskem) je s soavtorjem prof. dr. Primožem Južničem (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani) predstavila raziskavo *Upravljanje znanja pri znanstvenem publiciranju in uporabi znanstvene literature na primorski univerzi*, v kateri sta preučevala povezanost objavljanih rezultatov znanstvenega raziskovanja in uporabe znanstvene literature, dostopne v konzorcijih v slovenskem univerzitetnem prostoru. Ugotovila sta, da boljša dostopnost informacijskih virov v znanosti pomeni tudi bolj kakovostno raziskovanje in objavljanje rezultatov raziskovalnega dela.

Predstavnika Thomson Reutersa Iulian Herciu je v prispevku *Impact, Interest, Context – the latest evolutions of Web of Science (Vpliv, interes, kontekst – najnovejši razvoj Web of Science)* povedal, da je v letu 2015 servis Web of Science dosegel pomembna mejnika: indeksiranih je bilo več kot 90

milijonov zapisov in milijarda citiranih virov. Raziskovalci, knjižničarji in vodje raziskovalnih organizacij lahko z dostopom do vseh baz servisa Web of Science odkrivajo povezave med objavami in razumejo vpliv inovativnih idej, ki bi jih z uporabo manj izčrpnih podatkovnih zbirk sicer lahko spregledali.

V predavanju *Informacijsko opismenjevanje dijakov v splošni knjižnici*, ki sta ga pripravili Sandra Jesenek (Mariborska knjižnica) in dr. Polona Vilar (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani), je bil predstavljen model informacijskega opismenjevanja dijakov v splošni knjižnici in eden od možnih načinov vrednotenja prenosa tega znanja. Z namenom vključitve v redno ponudbo neformalnega izobraževanja, ki ga ponuja splošna knjižnica, je bil oblikovan in v prakso prenesen model, s katerim se poskuša odgovoriti na vprašanje, kako lahko splošna knjižnica v svojem okolju doprinese k izboljšanju informacijske pismenosti pri specifični skupini uporabnikov – pri dijakih.

Drugi dan je bil osrednji gost srečanja Michael Dowling (American Library Association, ZDA). V predavanju z naslovom *Advocacy Success @ your library (Uspeh zagovorništva @ vaši knjižnici)* je prikazal zasnovo in razvoj nacionalne akcije ozaveščanja javnosti o knjižnični dejavnosti. S sloganom *@ your library*, ki je registrirana znamka Ameriškega knjižničarskega združenja (ALA), so knjižnice vseh tipov izpostavile vrednost knjižnic v današnjem času. Strategija kampanje je bila tako uspešna, da so jo začele uporabljati tudi druge knjižnice po svetu (gl. tudi <http://www.ala.org/advocacy/advleg/publicawareness/campaign@yourlibrary/aboutyourlibrary>).

Dr. Primož Južnič (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani) je v soavtorstvu z Marico Žvar (Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS) pripravil prispevek *Razvoj sistema sofinanciranja ARRS mednarodne literature in baz podatkov*. Predstavil je zgodovinski razvoj sistema sofinanciranja nabavnih konzorcijev ter mednarodne znanstvene literature in baz podatkov. Dostop do znanstvene literature oz. informacijskih virov je eden izmed temeljev za vrednotenje znanstvenih spoznanj. Vloga knjižnic in sorodnih ustanov je pri tem ključna, informacijski viri imajo svojo ceno in ta, kot je poudaril Južnič, nikakor ni majhna.

O podobni temi je govorila tudi mag. Karmen Štular Sotošek (Narodna in univerzitetna knjižnica), ki je v predavanju z naslovom *Znanje brez meja* izpostavila pojem digitalnega ekosistema, v katerem ima vsak e-vir svojo licenco in cenovni model. V prispevku je avtorica poskušala odgovoriti na več vprašanj o načinih sodelovanja in vlogi konzorcija, kot je npr. COSEC (<http://mreznik.nuk.uni-lj.si/cosec/>), še posebej o tem, kakšne prednosti imajo pri pridobivanju e-virov.

Davorca Bastić je ravnateljica Knjižnice grada Zagreba, ki je največja mreža splošnih knjižnic na Hrvaškem (<http://www.kgz.hr>). O njenem delovanju in izzivih je govorila v predstavitvi *Upravljanje znanjem u knjižnicama (Upravljanje znanja v knjižnicah)*, posebej o razvoju raznovrstnih uporabniških storitev z vidika novih informacijskih tehnologij.

O izzivih razvoja inovativnih storitev in dejavnosti je govorila tudi Jasmina Ninkov iz Biblioteke grada Beograda. V predstavitvi *Public library and lifelong learning (Splošna knjižnica in vseživljenjsko učenje)* je predstavila kampanjo ozaveščanja uporabnikov glede uporabe sodobne informacijske tehnologije ter zmanjševanje digitalnega razkoraka. Izkušnje so pokazale, da je pri vpeljevanju tovrstnih knjižničnih storitev potrebno veliko sodelovanja in dodatnega usposabljanja knjižničnih kadrov.

Angela Čuk iz podjetja Krka je pokazala, da je angažiranost knjižničnega kadra potrebna tudi v specialni knjižnici. V predavanju z naslovom *Upravljanje znanja v podjetju – izzivi in priložnosti za knjižničarje* je predstavila večletni projekt upravljanja znanja v farmacevtski industriji, kjer so podatki strateška dobrina. Opisala je vlogo knjižničarja pri postopku uvajanja upravljanja znanja, ki zajema popis podatkov in informacij (zemljevid znanja), popis različnih procesov in lokacij hranjenja podatkov ter klasifikacijo strukturiranih in nestrukturiranih podatkov in informacij.

Dr. Marija Petek (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani) je v predstavitvi, ki sta jo pripravili skupaj z dr. Alenko Šauperl (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani), predstavila prispevek z naslovom *Raziskovanje knjižničnega kataloga na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo: 2001–2015*. V obdobju od leta 2001 do zdaj so na fakulteti obravnavali različne tematike, npr. opisno katalogizacijo in vsebinsko analizo, postavitvev in iskanje gradiva ter izposojjo. Izpostavljene so bile katalogizacijske prakse za različne vrste gradiva ter upoštevanje katalogizacijskih pravil. Preučevali so najučinkovitejše načine vsebinskega označevanja in postavitvev ter označevanje gradiva in polic. Zanimalo jih je, kako uporabniki gradivo iščejo, kako uporabljajo COBISS/OPAC in kako so z njim zadovoljni. Diplomski in magistrski dela sicer ne morejo ponuditi celovitih odgovorov na nekatera pomembna vprašanja, vendar pa predstavljajo dobra tematska in metodološka izhodišča za nadaljnje raziskave.

V prispevku *Branje slovenskega leposlovja v izbranih enotah Mestne knjižnice Ljubljana*, ki sta ga pripravili dr. Marija Petek (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani) in Katja Šikonja (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani), sta se ukvarjali s hipotezo: "Slovenci ne berejo del domačih avtorjev". Zanimalo ju je, kakšno mnenje o sodobnih

slovenskih romanih imajo uporabniki in knjižničarji Mestne knjižnice Ljubljana in kakšen je njihov odnos do teh romanov. Glede na njune ugotovitve, do katerih sta prišli z delno strukturiranimi intervjuji, je največji problem ta, da slovenski pisatelji pišejo na način, ki Slovincem ni blizu. Drugi razlog za tako stanje je, da so slovenski sodobni romani premalo prepoznavni; romane sodobnih slovenskih pisateljev bi namreč uporabniki več brali, če bi bili pisatelji in njihova dela bolj poznani in promovirani.

Tretji dan sta ob 10. obletnici Digitalne knjižnice Slovenije (dLib.si, <http://www.dlib.si/>) spregovorila mag. Zoran Krstulović in Matjaž Kragelj (Narodna in univerzitetna knjižnica). Predstavila sta prispevek z naslovom *Od spletnega mesta do povezanih knjižničnih informacijskih sistemov. 10 let Digitalne knjižnice Slovenije – dLib.si*. Digitalna knjižnica Slovenije zagotavlja zajem, trajno ohranjanje in dostopnost digitalno nastalih ali digitaliziranih vsebin. Tako omogoča boljšo dostopnost klasičnega knjižničnega gradiva oziroma krepi prenos knjižničnih gradiv v digitalno obliko. Razvoj digitalnega repozitorija arhiva podatkov je bil med prvimi prioriteta, interoperabilnost pa od začetka eno temeljnih načel oblikovanja knjižničnih spletnih storitev. Zaključila sta, da bo pri načrtovanju prihodnjega razvoja treba razvijati rešitve, ki bodo blažile vplive pravne ureditve drugih področij (avtorsko pravo, spletna zasebnost, spletna pozaba, ponovna uporaba ipd.) na izvajanje knjižnične javne službe na spletu.

Kongres sta zaključili Katja Bevk (Knjižnica A. T. Linhartaradovoljica) in Breda Karun (Zavod Jara). Predstavili sta projekt mobilnosti knjižničarjev *Knjižničarji v svetu: čez planke nad zaplankanost*. Z udeleženci kongresa sta delili izkušnje osmih mlajših knjižničarjev iz slovenskih splošnih knjižnic, ki so april in maj 2015 preživel v splošnih knjižnicah v Zadru, Barceloni, Helsinkih in v Taarnbyju na Danskem. Vsaka od knjižnic, ki so jih gostile, je pripravila intenziven dvotedenski program, ki je vključeval podrobno seznanitev s storitvami knjižnice, njeno mrežo in sistemom splošnih knjižnic ter obiske nekaj knjižnic v okolici. Svoje izkušnje na gostovanju so vsak dan zapisali v blogu in objavili na Facebooku. V zadnjem zapisu v blogu so povzeli svoje vtise tako, da so opisali pet stvari, ki so nanje naredile največji vtis, in pet stvari, ki bi jih bilo mogoče prenesti v Slovenijo.

Viri

ZBDS (Zveza bibliotekarskih društev Slovenije), 2015. *Kongres ZBDS 2015: Upravljanje znanja v knjižnicah*. [online] Dostopno na: <http://www.zbds-zveza.si/?q=node5/kongresZBDS2015> [10. 5. 2016].

Branka Badovinac, Ema Dornik, Jelka Kos, Romana Muhvič Šumandl, Aleksandra Rubelj, Tatjana Žnidarec